

RECURSOS ESTRATÈGICS

DOCUMENT PER A LA FASE DE CONSULTA DE L'A21CAT

Document preliminar

ENERGIA

DOCUMENT PER A LA FASE DE CONSULTA DE L'A21CAT

APUNTS PER A UNA DIAGNOSI

El consum energètic primari a Catalunya és de 3,7 tones equivalents de petroli per càpita i any, cosa que el situa encara lleugerament per sota de la mitjana de la Unió Europea, però tendeix a igualar-la.

Els sectors domèstic, primari i serveis representen el 26% del consum energètic de Catalunya, el sector industrial el 35% i el sector transports el 39%. El sector de transport a part de ser el més consumidor ha estat el que més ha crescut; al període 1984-1997, el creixements respectius de consum han estat d'un 61%, d'un 24% i d'un 101%. L'increment del consum energètic total previst pel 2010 és d'un 20%.

Catalunya en les darreres dècades ha anat canviant el seu sistema d'abastament energètic; destaca la disminució del petroli (la dependència del petroli ha passat d'un 71% l'any 1980 a un 51% l'any 1997) a favor de l'energia nuclear (el 64% de l'energia elèctrica produïda) i el gas natural.

Catalunya, des del punt de vista energètic, és fortament dependent de tercers països, ja que només produeix el 34% del seu consum d'energia primària (s'inclou la producció d'energia nuclear).

La utilització de l'energia és encara molt ineficient a tot el món, per la qual cosa la millora de la intensitat energètica (consum d'energia per unitat de VAB) es perfila com una de les principals vies a desenvolupar. A Catalunya l'eficiència de transformació, transport i distribució s'estima en el 70% i es preveu entre el 2000 i 2010 assolir un ritme de millora de la intensitat energètica global de l'1,3% anual, és a dir un 12,3% en el conjunt del període, en la línia dels objectius dels països europeus més avançats.

El conjunt del cicle energètic (producció, transport i consum) té un considerable impacte ambiental i és responsable del 71% de les emissions de CO₂ a l'atmosfera. Les emissions de CO₂ a Catalunya el 1997 eren de 5 Tn/hab.any, dos terços de la mitjana europea, però, a diferència de països com Alemanya o Suècia, tendeix a incrementar-se (no obstant, a un ritme que permeti complir el Protocol de Kyoto).

Catalunya té previst doblar la participació de les energies renovables en el seu consum d'energia primària pel 2010; l'any 1997 era del 3,4%. Les fonts més importants seran per un costat els biocombustibles, la biomassa i el biogàs i per un altre la hidràulica.

POSSIBLES GRANS REPTES I QÜESTIONS A DEBAT

1. Contenir el consum d'energia dels diferents sectors mitjançant una gestió de la demanda orientada a l'estalvi i l'ecoeficiència.

Estem parlant de qüestions com:

- » l'eficiència energètica dels sectors;
- » el hàbits de consum dels ciutadans;
- » els sistemes de transport;
- » el paper de la recerca i el desenvolupament.

2. Atendre la demanda energètica del país amb criteris de sostenibilitat.

Estem parlant de qüestions com:

- » la diversificació energètica;
- » l'ús de les fonts energètiques més netes i eficients;
- » les infraestructures de subministrament.

3. Reduir l'impacte ambiental de l'energia en tot el seu cicle: producció, distribució i consum.

Estem parlant de qüestions com:

- » la contribució de la producció, la distribució i l'ús d'energia al canvi climàtic;
- » la implantació de les tecnologies i les infraestructures necessàries per a un ús de l'energia net i eficient;
- » el disseny i els impactes de les instal·lacions de producció, transformació, transport i distribució d'energia.

4. Potenciar el desenvolupament de les energies renovables.

Estem parlant de qüestions com:

- » l'aprofitament dels recursos energètics renovables (energia eòlica, minihidràulica, solar, biomassa);
- » mesures fiscals sobre biocombustibles i la producció d'altres energies renovables viables;
- » d'un règim econòmic favorable a la producció d'electricitat amb energies renovables (règim especial de producció elèctrica); o la proposta europea d'un Impost sobre els Productes energètics o d'una ecotaxa que gravés els combustibles en funció del seu impacte ambiental.
- » l'aprofitament energètic de productes o residus agraris (agrícoles, ramaders i forestals)
- » la producció de biogàs a partir de residus no agraris (RSU, fangs de depuradora)

AIGUA

DOCUMENT PER A LA FASE DE CONSULTA DE L'A21CAT

APUNTS PER A UNA DIAGNOSI

Malgrat tenir un consum d'aigua inferior a la mitjana europea, Catalunya presenta un dèficit latent d'aigua, a les conques internes. El recursos hídrics aprofitables mitjans a Catalunya són d'uns 2.200 l/habitant i dia i d'uns 700 l/habitant i dia a les Conques Internes de Catalunya, molt per sota dels 7.590 de mitjana espanyola i dels 22.000 d'Europa.

L'elevada intensitat de captació d'aigües superficials i subterrànies, especialment en els rius de les conques internes, altera els cabals mínims necessaris per al manteniment dels ecosistemes fluvials. L'aprofitament d'aigua superficial per a usos hidroelèctrics en derivació, provoca també alteracions similars.

Catalunya presenta una sobreexplotació dels seus aqüífers, especialment a les zones litorals i a l'estiu per l'augment de la població estacional.

L'agricultura consumeix el 49% de l'aigua de Catalunya amb una baixa internalització dels costos de l'aigua (veure capítol del sector agrari).

La indústria catalana ha aconseguit importants reduccions dels seus consums d'aigua durant la darrera dècada, xifrades en 10 Hm³/any.

El model de ciutat jardí que s'ha anat estenent els darrers anys consumeix més aigua.

Tot i que al mercat es troben dispositius estalviadors d'aigua per a diversos usos, que gaudeixen de certificacions ambientals que els identifiquen, són encara poc utilitzats.

La regeneració i reutilització directa i indirecta d'aigües depurades és d'aproximadament un 54% del cabal total tractat. Tot i que només un 3% es reutilitza directament, cal tenir present que tots els cabals de les depuradores que no aboquen a mar són regenerats com a aportacions de cabal als cursos fluvials i poden ser reutilitzats posteriorment.

L'execució del Pla de Sanejament de les aigües residuals de Catalunya ha suposat una millora qualitativa molt important dels rius catalans, que ara cal completar amb l'ampliació a nuclis, una política integral del riu i la fixació d'objectius de qualitat que poden determinar actuacions complementàries als sistemes existents. El pla de sanejament ha permès que, un cop s'inauguri la depuradora del Baix Llobregat, es depurin les aigües residuals del 92,75% de la població catalana.

Catalunya ha endegat un conjunt d'accions de prevenció i correcció de la contaminació per nitrats de les aigües subterrànies deguda a una activitat agropecuària intensiva, amb l'objecte d'afrontar les conseqüències econòmiques i sanitàries que això suposa.

POSSIBLES GRANS REPTES I QÜESTIONS A DEBAT

1. Afrontar els dèficits de proveïment en el marc d'una cultura social de l'aigua sota els principis d'estalvi, reutilització i adequació de les activitats a la disponibilitat territorial del recurs.

Estem parlant de qüestions com:

- » la reassignació del recurs en funció del usos;
- » l'increment de l'eficiència del regadiu;
- » la internalització dels costos en el preu de l'aigua;
- » la penalització de despeses sumptuàries d'aigua;
- » la reutilització de les aigües residuals;
- » la difusió dels productes qualificats com a estalviadors d'aigua;
- » les avaluacions ambientals estratègiques de plans i programes hidràulics.

2. Protegir la quantitat dels recursos hídrics, garantint els cabals ecològics dels rius i el manteniment de les reserves subterrànies.

Estem parlant de qüestions com:

- » la influència de la disponibilitat dels recursos hídrics com a condicionants de la planificació territorial i sectorial;
- » el control sobre les captacions i l'aplicació del règim sancionador previst;
- » la flexibilització en el temps i el rescat de les concessions d'aigües;
- » la protecció de les capçaleres fluvials i la delimitació i protecció dels aqüífers;
- » l'establiment dels cabals de manteniment.

3. Garantir la qualitat del recurs i dels ecosistemes fluvials.

Estem parlant de qüestions com:

- » la protecció del domini públic hidràulic;
- » la definició de les càrregues contaminants admissibles;
- » els nivells de depuració de les aigües residuals;
- » la protecció de les aigües freàtiques de la contaminació, tant de nitrats, com de la resta de contaminants de diversos orígens que poden afectar-les;
- » la preservació dels ecosistemes i paratges-espais fluvials.

SÒL

DOCUMENT PER A LA FASE DE CONSULTA DE L'A21CAT

APUNTS PER A UNA DIAGNOSI

Entre 1987 i 1997, les zones urbanes i les infraestructures han passat d'ocupar el 2,7% del territori a ocupar-ne el 5,4%. L'ocupació urbanística s'esdevé principalment a les zones més planes, de manera que els sòls més fèrtils deixen d'estar disponibles per a l'agricultura del futur.

A Catalunya, la pèrdua de sòl deguda a l'erosió hídrica no és encara un problema generalitzat, però sí pot ser-ho, puntualment, a escala local.

Malgrat això, l'actuació humana (modificacions hidrològiques, incendis forestals provocats voluntàriament o involuntària per l'home, les noves pràctiques agrícoles, etc.) està intensificant l'erosió hídrica natural, provocant un increment de la pèrdua de sòl.

La salinització i sodificació són processos de degradació de terres preocupants en algunes zones de Catalunya, i provenen bàsicament de la sobreexplotació d'aqüífers.

La contaminació principal dels sòls és deguda a l'ús molt intensiu de fertilitzants o de dejeccions ramaderes per part de l'activitat agrària i, localment, a les activitats industrials i urbanes.

Una lluita integral contra l'erosió i els processos de degradació de sòls impliquen, a més de la restauració hidrològicoforestal, un tractament econòmic i de política territorial.

POSSIBLES GRANS REPTES I QÜESTIONS A DEBAT

1. **Mantenir la disponibilitat dels sòls fèrtils i preservar-ne la qualitat.**

Estem parlant de qüestions com:

- » l'ocupació dels sòls més fèrtils;
- » les pràctiques agrícoles i la seva influència sobre la conservació de sòls;
- » els adobs orgànics;
- » la contaminació de sòls i els danys a llur fertilitat.

2. **Impulsar polítiques de protecció i reposició de la coberta vegetal.**

Estem parlant de qüestions com:

- » la protecció del bosc i la intervenció del sector forestal;
- » les reforestacions i revegetacions;
- » la coberta vegetal a sòls pobres o de mitja pendent.

3. **Evitar i corregir alteracions hidrològiques que donin lloc a la pèrdua o degradació de sòls.**

Estem parlant de qüestions com:

- » la gestió d'aigua i sediments en relació amb alteracions de sòls;
- » l'impacte sobre el sòl de les obres i la construcció d'infraestructures i, en general, de tota activitat que impliqui moviments de terres o extraccions;
- » la correcció hidrològica.

Document preliminar

MATÈRIES PRIMERES I RESIDUS

DOCUMENT PER A LA FASE DE CONSULTA DE L'A21CAT

APUNTS PER A UNA DIAGNOSI

Catalunya és pobra en matèries primeres, especialment les energètiques, cosa que la fa dependent de l'exterior. La taxa de cobertura, és a dir la part de matèries primeres que no s'han d'importar, és de l'1,5% per les matèries procedents de la indústria extractiva, el 30,6% per les matèries agrícoles i del 33% pels recursos energètics.

La transformació i utilització de les primeres matèries podria ser més eficient i més neta amb les tecnologies actualment disponibles i amb una major inversió en R+D. La producció més neta pot reduir fins un 30% la producció de residus i algunes empreses han reduït fins al 70% els seus materials d'envasos aplicant l'Anàlisi del Cicle de Vida.

La producció total de residus a Catalunya, lligada a l'augment de la renda, no deixa de créixer i ja es situa al voltant dels 33 milions de Tn/any. D'aquestes, cap al 57% corresponen als residus ramaders, un 17% als industrials, un 16% als de la construcció i un 10% als municipals (la producció de residus municipals és de 1,5 Kg/hab.dia).

La gestió incontrolada s'ha erradicat en la seva major part, especialment pel que fa als residus municipals. La major part dels residus es dipositen en abocadors, amb un important augment de la valorització durant els darrers anys per determinats tipus de residus. El percentatge de valorització dels residus municipals és del 14,5%, dels industrials, el 60%, i dels constructius un 3,1%.

Els residus ramaders, molt adequats per ser valoritzats, constitueixen més del 50% dels residus i són la principal causa de contaminació difusa.

Es detecta un volum creixent d'envasos i embalatges (els residus d'origen plàstic a la brossa han passat en 4 anys del 7% al 16% en pes), el que ha generat polítiques de gestió específiques. Degut a que la causa és fonamentalment comercial, les possibilitats de minimització són grans.

Durant els darrers anys, amb l'impuls de l'Administració catalana en matèria de residus, s'ha consolidat un important sector econòmic lligat a la gestió dels residus. El nombre d'empreses gestores de residus ha passat de 51 l'any 1993 a més de 620 l'any 2000, tot i que s'observa una tendència cap a la concentració.

POSSIBLES GRANS REPTES I QÜESTIONS A DEBAT

1. Fer un ús més eficient i més net de les matèries primeres, escollint aquelles renovables i de menor impacte ambiental.

Estem parlant de qüestions com:

- » les millors tecnologies disponibles, l'ecoeficiència i la producció més neta;
- » la quantitat i la perillositat de residus;
- » el cicle de vida dels productes i l'ecodisseny;

- » el reciclatge i la utilització dels residus com a primeres matèries;
- » el consum de recursos no renovables;
- » productes d'elevada ecotoxicitat en els processos productius.

2. Passar de la lògica del residu a la lògica del recurs promovent la reutilització, el reciclatge i la valorització de residus.

Estem parlant de qüestions com:

- » els Sistemes de Dipòsit, Devolució i Retorn;
- » la valorització de residus municipals, industrials, ramaders i de la construcció;
- » els mercats de subproductes i productes reciclats;
- » les empreses i els professionals gestors de residus.

3. Optimitzar la gestió del rebuig.

Estem parlant de qüestions com:

- » les ecotaxes pel tractament final del rebuig municipal;
- » la incineració o la disposició en un abocador.

Document preliminar